

Baten en kosten

		Bedrijf I Omloop 50 jaar état 5 ha		Bedrijf II Omloop 100 jaar état 2,5 ha	
Kosten per ha per jaar	Herbossing:	5 ha × f 5.000,—	= f 25.000,—	2,5 ha × f 5.000,—	= f 12.500,—
	3 onrendabele dunningen van elk f 400,—/ha	5 ha 3 × f 400,—	= f 6.000,—	2,5 ha 3 × f 400,—	= f 3.000,—
	kosten per jaar	31.000 : f 250,—	= f 124,—	15.500 : f 250,—	= f 62,—
	vaste lasten per ha		p.m.		p.m.
Opbrengsten per ha/jaar		5,13 m ³ × f 43,—	= f 220,60	4,75 m ³ × f 74,65	= f 354,60
Saldo per ha/jaar		220,60—f 124,—	= f 96,60	354,60—f 62,—	= f 292,60
subsidie					
herblossing + onrend. werkh.		75% van f 124,—	= f 93,—	75% van f 62,—	= f 46,50
Saldo na subsidie		96,60 + f 93,—	= f 189,60	292,60 + f 46,50	= f 339,10

Discussie en samenvatting

C. P. van Goor

De naar de inleidingen gestructureerde discussie onder leiding van J. van den Bos begint met de vraag naar het percentage van de Nederlandse grovedenopstanden, dat geschikt is om via natuurlijke bezaaiing te worden verjongd. Een nauwkeurig antwoord blijkt niet mogelijk te zijn maar zeker is, dat dit percentage hoog is, in het bijzonder voor wat betreft de opstanden van 30 jaar en ouder. De raming loopt rond de 70%. Opvallend is echter dat men van mening is, dat het betreffende percentage voor de jonge grovedenopstanden aanzienlijk lager is en mogelijk niet meer dan enkele tientallen bedraagt. Het door langjarig en uitgebreid veredelingsonderzoek beschikbaar gekomen uitgangsmateriaal van goede kwaliteit begint duidelijk vruchten af te werpen. Het tijdstip waarop kap en verjonging plaats vinden wordt op bedrijfseconomische gronden vastgelegd en hangt onder meer af van de huidige groei en van de van de verjonging te verwachten groei. Het voorkomen van goede bomen in slechte opstanden is geen garantie, dat van die goede bomen goede nakomelingen te verwachten zijn. Immers de kans is groot, dat deze bomen onderdeel uitmaken van de genetische populatie, die niet aan de eisen voldoet. Voor de genetische beoordeling in verband met de bosbouwkundige planning zijn opstanden belangrijker dan individuele bomen.

Uitgebreid wordt vervolgens gediscussieerd over de samenhang tussen genetische kwaliteit, groeiplaats,

groei en omloop. In de strategienota wordt bv. gesteld, dat een van de minimumeisen een goede genetische kwaliteit is. Is dat juist? Er wordt naar voren gebracht, dat op slechte gronden de produktiviteit laag is en de kosten ook laag dienen te blijven. Men vindt dat er dan geen geld moet worden uitgegeven om "dure" rassen aan te planten. Van de zijde van de inleiders wordt echter gewezen op het gemak waarmee op de armere groeiplaatsen natuurlijke verjonging plaats vindt. Juist daar is een diepte-investering door een eenmalige vervanging van de slechte door een goede herkomst verantwoord. Dit ook met het oog op het verminderen van risico's van ziekten en plagen. Fanta wijst er nog eens nadrukkelijk op, dat de natuurlijke betekenis van de groveden juist op de armere groeiplaatsen het grootst is. Op rijkere groeiplaatsen is natuurlijke verjonging veelal niet mogelijk en wordt de groveden door andere soorten verdrongen. De groei is daar echter beter dan op de armere groeiplaatsen. Men vindt dat de groveden op de holtpodzolen moet blijven, ook al betekent dit dat verjonging langs kunstmatige weg moet plaatsvinden.

Vervolgens worden de maatregelen in de tweede helft van de omloop – vanaf 40 à 50 jaar tot het einde van de omloop – bediscussieerd. Deze maatregelen betreffen selectie op kwaliteit, voorraadverzorging, voorbereiding voor verjonging, verjonging, vrijstelling en waardevermeerdering van de schermbomen. Het doel daarbij is een ongelijkjarig bos met meer etages te verkrijgen. De inleiders wijzen evenwel op het pionierkarakter van de groveden, waardoor, zeker op de armere gronden, ongelijkjarige en verticaal opgebouw-

de opstanden nauwelijks haalbaar zullen zijn, tenzij met meer houtsoorten wordt gewerkt. In de najaars-bijeenkomst zal hierop nader worden ingegaan met demonstratie in het veld.

Tenslotte worden de financiële aspecten en de liquiditeit van het bosbedrijf in discussie genomen. Het blijkt daarbij al snel, dat de omvang en veelheid van de zich aandienende vragen en opmerkingen niet in ver-

houding staan tot de beschikbare tijd. Problemen als het al dan niet toepassen van rente bij de berekeningen, het in de houtvoorraad vastgelegde kapitaal, de solvabiliteit, de successie worden genoemd, maar kunnen niet worden uitgediept. Het wordt zeer gewenst geacht aan deze problematiek nu eens goed en intensief aandacht te besteden.

Boekbesprekingen

Zure regen: oorzaken, effecten en beleid: proceedings van het symposium gehouden op 17 en 18 november 1983, Provinciehuis 's-Hertogenbosch/red. E. H. Adema en J. van Ham. Pudoc, Wageningen. Met literatuuropgaven en register, 250 p.

In West-Europa en Noord-Amerika zijn gedurende de laatste decade enige congressen en symposia volledig gewijd aan de oorzaken en gevolgen van zure depositie en luchtverontreiniging. De verslagen van deze bijeenkomsten bevatten zeer veel informatie, die ook voor Nederland van belang is en, als men de beperkingen in het oog houdt, ook voor Nederlandse omstandigheden toepasbaar is. Tot nu toe ontbrak echter een overzicht van de op Nederland zelf betrekking hebbende kennis.

In deze leemte is nu voorzien door de publikatie van op 17 en 18 november 1983 in het Provinciehuis in 's-Hertogenbosch gehouden voordrachten over "zure regen". De titel van deze 250 bladzijden omvattende bundel luidt: "Zure regen: oorzaken, effecten en beleid". Als men afziet van de inleidingen en de weergave van de standpunten van belanghebbenden en beleidmakers, valt de bundel uiteen in een blok van 18 voordrachten over atmosferische processen en depositie en in een blok van 22 voordrachten over allerlei effecten op bodem, water, planten en cultuurbezit. De geboden informatie is nogal gecomprimeerd weergegeven. Blijkbaar hebben de auteurs zich de moeite getroost om uitweidingen en niet direkt ter zake doen-

de informatie weg te laten. Het gevolg is, dat de bundel zijn waarde vooral ontleent aan zijn karakter van naslagwerk, zeker wat het blok met voordrachten over atmosferische processen en depositie betreft. De voordrachten in het blok dat handelt over effecten geeft meer de actuele kennis van de effecten van zure depositie in Nederland (luchtverontreiniging komt wat weinig aan bod).

Voor bij de bosbouw betrokkenen is van belang dat 10 van de 22 "effecten-voordrachten" bos en bomen als onderwerp hebben. Dat in deze voordrachten nog geen vaststaand beeld van de mate van bedreiging van het Nederlandse bos kan worden geschetst, geeft in feite de werkelijke situatie aan. Er zijn veel vermoedens en meerdere of mindere zekerheden, maar bepaalde dosis-effect-relaties zijn nog niet voldoende in kaart gebracht. De studies over aquatische milieus wijzen echter duidelijk in de richting van verzuring en pH-daling.

Eindoordelen over deze bundel: "Voor elk wat wils" wegens de uitvoerigheid van de informatie, vooral omdat de Nederlandse situatie wordt beschreven. Alleen is de situatie in het Nederlandse bos wat overdadig met Duitse voorbeelden toegelicht: *Abies alba* en *Picea abies* zijn geen goede "gidsboomsoorten".

De ongeveer tegelijkertijd verschenen IWACO-deelrapporten vormen een goede aanvulling op de voordrachten en zouden eigenlijk tezamen met de bundel moeten worden geraadpleegd.

J. van den Burg